

Оксана Гевко, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки
Дрогобицького державного педагогічного університету
ім. І. Я. Франка

ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА У ГАЛУЗІ НАРОДНОГО ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ РИС

У статті автор висвітлює проблему національно-патріотичного виховання студентської молоді у позааудиторній діяльності, використовуючи потенціал народного декоративно-ужиткового мистецтва.

Постановка проблеми. Сучасні умови формування освітньої політики, відродження духовності українського народу потребують ретельного аналізу, наукових обґрунтувань, творчого використання національного і світового освітнього досвіду. Насамперед потрібно відтворити той ґрунт національних морально-духовних цінностей, на якому впродовж наступних десятиліть можна було б плекати у підрастаючих поколіннях глибокий патріотизм.

Підвищенню ефективності виховного процесу сприятимуть забезпечення диференційованого підходу до виховання студентів, а також вибір відповідних форм і методів роботи. Це забезпечить розвиток ініціативи, творчості та самостійності студентів, вироблення у них власних поглядів і переконань, пошук та систематизацію нових підходів до розв'язання проблеми національно-патріотичного виховання студентів на основі традицій нашого народу.

З огляду на це, важливим є наукове розроблення і практичне забезпечення цілеспрямованого національно-патріотичного виховання як системи ідей, поглядів, переконань, традицій, звичаїв, інших форм соціальної практики українського народу, використовуючи досягнення матеріальної і духовної культури нації. Це створить умови для формування творчої й ініціативної особистості українця – розумного, здорового, порядного, духовно багатого, з високою національною і людською гідністю. Основними завданнями національно-патріотичного виховання у вищих навчальних закладах повинно стати формування глибокого розуміння студентами належності до українського народу, своєї Батьківщини – України, внутрішньої потреби й готовності відстоювати та захищати її інтереси, реалізувати особистісний потенціал в ім'я зміцнення української держави.

Аналіз досягнень з проблеми. Результати аналізу психолого-педагогічної літератури свідчать, що проблема патріотичного виховання привертала увагу багатьох дослідників. Так, сутність патріотизму як моральної якості визначалася Й. Песталоцці, А. Дістервегом, Г. Сковородою, як стрижневий принцип національного виховання – К. Ушинським, М. Грушевським, І. Огієнком, Г. Ващенком, О. Вишневським. Теоретичні й методичні засади патріотичного виховання дітей і молоді розглядали О. Духнович, С. Русова, Г. Ващенко, А. Макаренко, В. Сухомлинський. Особливо цінними є сучасні наукові розробки: концепція українського виховання О. Вишневського; наукові праці, присвячені засобам патріотичного виховання студентської молоді: Т. Анікіної (художнього краєзнавства), О. Абрамчук (соціально-гуманітарних дисциплін), Є. Франківа (туристично-краєзнавчої діяльності), Ю. Красильника (української етнопедагогіки), Ю. Каюкова (героїчних традицій українського козацтва), Ю. Руденка (національно-патріотичних ідеалів юних козаків).

Виклад основного матеріалу. Під впливом української національної культури у молодого покоління формуються вміння осмислювати історію, культуру, традиції, моральні цінності свого народу і давати їм правильну об'єктивну оцінку, віра у свій культурно-духовний потенціал. Адже національна культура і її важливий складник – декоративно-ужиткове мистецтво – здатна на самовідтворення й самозбереження, розкриває самобутні, неповторні риси своєї нації [1, 13].

Використання у навчально-виховному процесі засобів декоративно-ужиткового мистецтва виконує дві основні функції:

1. Збереження національних надбань та досягнення звичайних умов життя на основі вже

ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА У ГАЛУЗІ НАРОДНОГО ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ РИС

діючої системи духовних та матеріальних цінностей.

2. Забезпечення передачі набутого українським народом духовно-культурного досвіду на підставі принципово нових ідей та шляхів розвитку.

Відчуття причетності до життя свого народу, що є основою формування патріотичних почуттів, розвитку національної свідомості, особливого значення набуває у студентському віці. Адже за час навчання у вищому навчальному закладі у студентів формується своя національна і громадянська позиція, високі інтелектуальні, духовні, моральні, трудові, естетичні риси. Саме у стінах вищої школи формуються розумні потреби та установки, прагнення до розвитку творчих здібностей і талантів, естетичних ідеалів та смаків самовдосконалення. Щоб розвинути ці риси, студентів необхідно максимально наблизити до історичного краю, його традицій, фольклору, звичаїв та обрядів, народного декоративно-ужиткового мистецтва.

Проблема засвоєння студентами національних та загальнолюдських цінностей вимагає здійснення якісно нової системи національно-патріотичного виховання у вищих навчальних закладах, що спрямовує на перегляд змісту, форм, методів виховної діяльності.

Завдання і зміст патріотичної підготовки особистості – це культивування вищих ідей, пов'язаних з нашими національними цінностями, народними традиціями, захистом незалежної Батьківщини. Саме в цьому полягає продуктивна, творча сила патріотизму.

Впровадження в освіту надбань національної матеріальної та духовної культури зумовлює необхідність появи комплексу якісних змін у навчально-виховному процесі, педагогічних технологіях, навчальних планах, програмах, методиках, підручниках і посібниках, які перетворюватимуть освітянську галузь у важливий чинник розвитку національної культури, ерудиції, інтелекту, державності та духовності.

Для успішного здійснення національно-патріотичного виховання потрібно виявити, підтримати й розвинути в особистості студента вже сформовані риси, естетичні потреби і на їх основі сформувані глибокі патріотичні якості, закласти механізми самореалізації особистості. Потрібно проектувати діяльність студентів, створювати умови для їхньої патріотичної діяльності, розвитку їхніх талантів, нахилів, здібностей, реалізовувати педагогіку співробітництва і співтворчості.

Однією з важливих умов активізації навчально-виховного процесу, формування та розвитку

національної самосвідомості студентської молоді її прилучення до цінностей національної та світової культури є створення спецкурсів та здійснення позааудиторної роботи, які включають такі аспекти:

- вивчення та оволодіння різними видами декоративно-ужиткового мистецтва;
- дослідження та вивчення регіональних особливостей декоративно-ужиткового мистецтва;
- дослідження художніх археологічних пам'яток мистецтва;
- самостійна та колективна ініціативна діяльність щодо збереження та розвитку декоративно-ужиткового мистецтва;
- застосування народних традицій, звичаїв та обрядів, виробів декоративно-ужиткового мистецтва у повсякденному житті.

Ефективне продовження спецкурсу в системі національно-патріотичного виховання – позааудиторна робота, основою якої є факультативні заняття, гурткова та індивідуальна робота зі студентами, проведення навчально-виховних заходів, експедицій, екскурсій в музеї, підготовка та проведення святкових вечорів, оформлення інтер'єру кабінетів, аудиторій, віталень та інших навчальних приміщень, видання стінгазет, створення етнографічних кутків, світлиць, музеїв, організація виставок, створення постійно діючих світлиць з експозиціями кращих виробів та старовинних робіт, що є однією з форм підбиття результатів навчально-виховної роботи.

Така діяльність прищеплює студентській молоді любов до народного мистецтва, культури, традицій, до рідного краю, своєї місцевості, свого народу. Адже студенти не тільки вивчають, але й оволодівають основними засобами художнього аналізу творів декоративно-ужиткового мистецтва, різними техніками, виготовляють мистецькі вироби, враховуючи регіональну орнаментику та символіку і властиве їм поєднання кольорів.

Наша система національно-патріотичного виховання передбачає прикрашання студентських робочих місць, жител, оформлення інтер'єрів робочих, навчальних і житлових кімнат, приміщень, зокрема відповідно до дат, урочистостей, свят народного, історичного календаря, виробів декоративно-ужиткового мистецтва. Це сприяє поглибленню патріотичних якостей студентів, формуванню у них історичної пам'яті, національної гідності і честі, свідомості і самосвідомості у процесі самоосвіти і самовиховання.

Слід підкреслити, що патріотичні переконання в істинності національних ідей, поглядів, традицій поглиблюються і закріплюються, стають

ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА У ГАЛУЗІ НАРОДНОГО ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ РИС

органічним здобутком особистості завдяки практичній діяльності. Уся позааудиторна робота проводиться у формі зустрічей, екскурсій, бесід, проведення вечорів, вечорниць та ін. виховних заходів, практичного виконання вивчених чи досліджуваних завдань, які є невід'ємним продовженням спецкурсів.

Під час занять варто прослуховувати народні пісні, іноді студентам корисно самим виконувати народні українські пісні згідно зі святами народного календаря. Це сприяє кращому ознайомленню з народними звичаями, обрядами та святами, що, в свою чергу, пробуджує патріотичні почуття студентів. Така форма проведення занять нагадує традиційні українські вечорниці, де творча праця поєднувалася з неповторними українськими піснями, які люблять і шанують у всьому світі, поетичним словом та гумором. Це, безперечно, несе у собі національно-патріотичний зміст та допомагає студентам краще усвідомити значимість фольклору і традиційних трудових традицій українського народу, своєю діяльністю прилучитися до них.

Важливим елементом національно-патріотичного виховання в позааудиторній діяльності є прикрашання житлових кімнат, приміщень, робочих місць, підприємств та організацій на Новий рік, Різдво, Великдень, Вербну неділю, Івана Купала та ін. дати і свята народного календаря, а також національні свята – День Незалежності, День Злуки, студентські – Посвячення в студенти, студентський екватор, студентські вечорниці, Свято останнього дзвоника тощо.

Участь у проведенні свят пов'язує особистість студента з тим народом, який у своїй могутній творчості створив цей культ релігійно-обрядових та календарних свят. У народних святах інтегрована матеріальна і духовна культура українського народу, його світобачення та сприймання. Вони синтезують у собі універсальну можливість залучити людей різного віку, з різними потребами та нахилами до надбань національної культури, створюють умови для реалізації особистісних якостей.

Залучення студентської молоді до підготовки та проведення свят, застосування мистецьких виробів у повсякденному житті сприяє вихованню у студентів глибоких національно-патріотичних якостей, поваги до звичаїв, традицій та обрядів своїх предків, всього українського народу, знання свят, що наближаються. Наприклад, з приходом зимових свят студенти виготовляють різдвяні символи – “павуки”, оздоблюють їх, плетуть “дідухів”; на Великодні свята виготовляють

рушнички для прикривання кошиків, оздоблені атрибутами християнства, символами весни, виготовляють писанки, крашанки, дряпанки та ін. Таку щорічну підготовку, самостійне виготовлення та застосування творів декоративно-ужиткового мистецтва для оздоблення та прикрашення своїх жител, робочих місць ми назвали “мистецьке річне коло”.

Використовуючи набуті знання на лекціях, практичних та семінарських заняттях, студенти практично удосконалюють вміння та навички щодо виготовлення мистецьких виробів різними техніками і технологіями: обробки дерева, каменю, шкіри, вовни, волокон, виготовлення виробів з глини, лози, соломи, створення народного одягу, бісерних прикрас, писанок та ін.

Факультативні заняття сприяють глибшому вивченню окремих розділів навчального предмету, який проходить у лекційно-семінарській формі з проведенням дослідницько-пошукової та практично-творчої роботи. Такі факультативи, як “Український народний одяг”, “Українська вишивка”, “Виготовлення народної іграшки”, “Українська писанка”, “Витинанка”, “Петриківський розпис”, “Робота з природними матеріалами”, “Ткацтво”, “Різьблення деревини” та ін. проводяться також у формі практичних занять, на яких виготовляються декоративно-ужиткові вироби; використовуючи традиційні символи та орнаменти, створюються нові композиції, орнаменти; проводяться зустрічі студентів різних факультетів вищих навчальних закладів, шкіл, училищ, ліцеїв. Практичні заняття факультативів спрямовані на закріплення теоретичного матеріалу та набуття студентами спеціальних вмінь і навичок творчого використання набутих знань.

Ефективною в національно-патріотичному вихованні є й індивідуальна робота зі студентами (індивідуальні заняття), яка сприяє виявленню творчих здібностей та обдарувань, розвитку фантазії, художніх інтересів у студентської молоді. Вони краще усвідомлюють власне місце у житті суспільства й важливість свого творчого доробку для розвитку культури та мистецтва своєї країни.

Своєрідним підсумком процесу формування національно-патріотичних почуттів, художньо-естетичних цінностей та в цілому розвитку особистості є організація виставок творчих робіт студентів. Особливо, якщо вони присвячені визначним датам, дням факультетів, Дню Незалежності України тощо, як у місцевості, де розміщений певний вищий педагогічний заклад, так і в інших містах України, а також за кордоном.

Кількість та різноманітність робіт на виставках,

ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА У ГАЛУЗІ НАРОДНОГО ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ РИС

тематика сюжетів, техніка та художня довершеність студентських творів є своєрідним особистісним ставленням студентів до навколишньої дійсності, зокрема до предметів побуту і до своєї ролі в їх виготовленні та застосуванні.

Важливим етапом у національно-патріотичному вихованні студентів є активізація їхньої наукової дослідницько-пошукової діяльності: робота зі спеціальною науковою, технологічною, етнографічною, мистецькою, історичною літературою, написання курсових, дипломних і магістерських робіт, рефератів, доповідей, проведення студентських конференцій, диспутів, бесід. Підготовка до цих заходів, а також участь у них вимагає копіткої наукової праці та пошуків, ґрунтовних знань. Таким чином студенти глибше і більше дізнаються про історію, розвиток української культури, декоративно-ужиткового мистецтва, удосконалюють знання, отримані у вищому навчальному закладі. Ці знання стають внутрішнім надбанням студентів, утверджують національно-патріотичні погляди та переконання.

Однією з важливих ланок національно-патріотичного виховання студентської молоді є педагогічна практика студентів, яка проходить у навчально-виховних закладах. Вона організовується таким чином, щоб якнайефективніше сприяти застосуванню теорії у практичній діяльності, виробленню у студентів професійних вмій і навичок. У той же час студенти мають можливість поглибити свої знання та навички, отримані у вищих навчальних закладах, ознайомлюючись з роботою методичних кабінетів навчально-виховних закладів, з досягненнями окремих вчителів, вихователів, опіянути і бути учасниками організації різних диспутів, виставок декоративно-ужиткового мистецтва, вечорів на національно-патріотичні теми. На таких заходах використовуються традиційні українські костюми, атрибути, експозиції, що в свою чергу дає змогу залучати й учнів до народних ремесел, українського декоративно-ужиткового мистецтва. Студентська педагогічна практика сприяє розширенню сфери дії національно-патріотичного виховання студентів на вчителів, учнів та їх батьків.

Важливе місце у національно-патріотичному вихованні студентської молоді займають екскурсії визначними місцями рідного краю, де кожен куточок зберігає у собі відгомін історії, а також ознайомлення з побутом місцевого населення. Милування краєвидами, архітектурою споруд дозволяє краще акцентувати увагу на цих об'єктах, побачити ті подробиці, на які студенти не звертають увагу в повсякденному житті.

Такі екскурсії дозволяють студентам конкретизувати свої знання і відчути ще більше захоплення рідним краєм, своєю Батьківщиною. Студенти відчувають гордість та піднесення за те, що вони народилися саме тут, що краса, яка їх оточує, іменується Батьківщиною. Кожна з таких проведених екскурсій залишає відбиток на творчості студентів, спонукає їх до створення неповторних декоративно-ужиткових виробів за самостійно складеними орнаментами, відповідно підбраною кольоровою гамою. Оглянуті і перезняті з ескізів та зразків орнаменти студенти втілюють на склі, полотні, у дереві, камені, глині.

Обов'язковим елементом у національно-патріотичному вихованні студентської молоді є екскурсії у краєзнавчий, етнографічний, художній музеї, музей української культури і побуту, де широко представлено народне мистецтво. Тут студенти ознайомлюються з різними видами декоративно-ужиткового мистецтва українського та інших народів. Вони переконуються у тому, що народ завжди намагався прикрасити своє житло, оздобити одяг, предмети побуту і саме народ є творцем матеріальних і духовних цінностей. Кожен регіон, область характеризується різноманітністю видів декоративно-ужиткового мистецтва, своїми локальними особливостями кольорів і технік. У музеях студенти краще усвідомлюють важливість збереження художніх ремесел, звичаїв, традицій, переймаються патріотичним духом українського народу. Екскурсії в музеї виховують у студентів любов і пошану до культурних надбань народу, розвивають почуття гордості за своїх співвітчизників, прагнення своєю працею продовжувати та розвивати ці традиції і культуру.

Використання багатой історико-культурної спадщини декоративно-ужиткового мистецтва дає можливість студентам освоювати набутий життєвий досвід людства, що сприяє їх соціалізації. Адже кожен твір декоративно-ужиткового мистецтва утримує трансформовані почуття майстра, його світогляд та світовідчуття, що спрямовані майбутнім поколінням. З іншого боку, ті ж культурні цінності, створювані багатьма поколіннями і засвоєні особистістю, розвивають її морально, збагачують культурно та духовно, естетично виховують, сприяють формуванню стійких поглядів, переконань, національної самосвідомості та патріотичних рис у студентської молоді.

Під час роботи в музеях й архівах студенти замальовують зразки виробів, візерунків і орнаментів, вчать розкодовувати символіку, найбільш вживані елементи, кольори, властиві

ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА У ГАЛУЗІ НАРОДНОГО ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ РИС

певному регіону, навчаються класифікувати вироби за регіональними ознаками. Робота в музеях розвиває активність, ініціативність, самостійність, сприяє розвитку творчих нахилів та здібностей. Використовуючи та переосмислюючи побачені твори мистецтва, студенти створюють свої, неповторні мистецькі вироби.

Сприймання, запам'ятовування та фіксування студентами яскравих деталей, елементів творчих виробів сприяє накопиченню спостережень, вражень, образної уяви, фантазії. На основі синтезу внутрішньої сутності особистості та нагромадженого досвіду, студентами створюються нові твори мистецтва. Адже, як зауважує С. Колос: "... наступництво в народному мистецтві полягає не в копіюванні віджилих мотивів, а в переусвідомленні нового змісту. Тоді сучасні декоративно-ужиткові вироби не будуть такими кволими, національно чужими або надумано українофільськими і збагатять побут українського народу новими повнокровними творами декоративно-ужиткового мистецтва" [2, 17].

Важливим етапом у національно-патріотичному вихованні для кращого вивчення народних звичаїв, ґрунтовнішого ознайомлення зі скарбницею педагогічної мудрості народу є проведення технологічних літніх практик, експедицій, дослідницької архівної роботи в етнографічних та краєзнавчих музеях. Це дає можливість залучити студентів до пошуків історичних, архівних матеріалів, збирання старовинних виробів і зразків орнаментів, символів, мистецьких книг, альбомів і фотографій мистецьких виробів, будівель.

Студенти також збирають народні легенди, приказки, перекази, замовляння, матеріали про місцеву природу, звичаї та обряди, жителів, їх одяг, побут, трудову діяльність. Студенти на технологічній практиці із захопленням записують історію виникнення кожного костюма, його характеристичні ознаки та особливості, побутове призначення та регіональну приналежність. Цікавим для них є дослідження кожного орнаменту чи зразка. За допомогою символічних кодів декоративно-ужиткових виробів, віднайдених і відкритих як для себе, так і для суспільства в цілому, студенти усвідомлюють своє місце на Землі, причетність до розвитку своєї Батьківщини, всього Всесвіту. Після технологічної практики студенти оформляють зібрані матеріали, роблять їх науковий аналіз, що дає поштовх до написання рефератів, наукових доповідей. Студенти розкривають для себе багатство декоративно-ужиткового мистецтва, знайомляться з фондами місцевих музеїв, спілок, шкіл, які є

осередком збереження і розвитку традиційної культурної спадщини рідного краю. Вивчення та успадкування досягнень багатьох поколінь сприяє застосуванню і впровадженню студентами набутого досвіду у своїх творах.

У вищому навчальному закладі необхідно створити постійно діючий музей-виставку студентських, викладацьких творів декоративно-ужиткового мистецтва. Експонатами цього музею-виставки можуть бути вишиті рушники, сорочки, картинки, серветки, зразки народного одягу різних регіонів України; плетені панно, доповнення до одягу; в'язані комірці, серветки, іграшки; гердани, силянки, різні бісерні прикраси; писанки; рв'ялені скриньки, хрести; музичні інструменти; вироби з лози, соломки та інших природних матеріалів; макети архітектурних споруд; ктані рушники, панно, одяг та багато інших цікавих експонатів. У музеї експонуються прадавні знаряддя традиційних ремесел та промислів: деревообробні і ткацькі верстати, кросна, пристрої для бісероплетіння та ін. У студентському музеї також представлені старовинні експонати, зібрані під час технологічної практики.

Студентські музеї декоративно-ужиткового мистецтва, етнографічні музеї є не лише багатим зібранням експонатів, виробів, а й місцем проведення аудиторних та позааудиторних заходів: зустрічей, диспутів, симпозіумів, конференцій, фестивалів та свят. У них проводяться лекції, семінари, факультативи, проходять шкільні міські, районні та обласні конкурси учнівської творчості "Таланти твої, Україно!".

Висновки. Прилучення студентської молоді до декоративно-ужиткового мистецтва сприяє формуванню гідних представників рідного народу, які стають продовжувачами етнічної культури, моралі й духовності. Цей вид мистецтва допомагає студентам поглиблювати уміння правильно робити свій вибір, гармонійно поєднувати особисті і народні, індивідуальні й загальнонаціональні потреби, приймати самостійні рішення, морально й естетично оцінювати свої дії і вчинки, почуття та емоції, відстоювати власні переконання та ідеали.

Постійне спілкування з декоративно-ужитковим мистецтвом сприяє розширенню світогляду студентів, допомагає їм усвідомити явища реальної дійсності. Виховане в такий спосіб молоде покоління має започатковувати і розвивати нові традиції та звичаї у конкретно-історичних обставинах сучасної розбудови та зміцнення Української держави.

1. Вервес Г. Біля джерел новітньої культури // Слово і час. – 1993. – №3. – С. 12 – 18.

НЕПЕРЕРВНА СИСТЕМА ДИЗАЙН-ОСВІТИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ В ОСНОВНІЙ ЛАНЦІ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

2. Колос С. *Кролевецькі рушники // Народна творчість та етнографія.* – 1991. – №2. – С.17.
3. *Національна доктрина розвитку освіти // Освіта.* – 2002. – №26. – С.2 – 4.
4. Рудницька О.П. *Мистецтво у контексті розвитку духовної культури особистості // Художня освіта і проблеми виховання молоді: Зб. наук. статей.* – К., 1997. – С. 3 – 10.
5. *Теоретичні засади виховання національної самосвідомості: Програма спецкурсу і навчальний посібник / За ред. Д.О.Тхоржевського.* – К.: ІЗМН, 1998. – 150 с.

Володимир Тименко, кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник,
докторант Інституту педагогіки АПН України
м. Київ

НЕПЕРЕРВНА СИСТЕМА ДИЗАЙН-ОСВІТИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ В ОСНОВНІЙ ЛАНЦІ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

У статті досліджуються педагогічні умови початкової дизайн-освіти, які відображені у програмі “Трудове навчання: дизайн і технології”, “Етнодизайн” для учнів 5 – 9 класів.

Постановка проблеми. Державними стандартами загальноосвітньої школи передбачено загальноосвітню підготовку учнів з освітніх галузей “Технології” і “Естетична культура”, у змісті яких поруч із декоративно-ужитковим мистецтвом, образотворчим мистецтвом, трудовим навчанням виокремлено дизайн. Стандартами вищих педагогічних навчальних закладів також передбачено художнє конструювання (дизайн) у проєктно-технологічній і художньо-графічній підготовці майбутніх учителів. Однак, на жаль, у нині діючому “Переліку напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними кваліфікаційними рівнями” (постанова Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 року за № 507), у напрямі підготовки 0201 “Культура” спеціальність “Дизайн” не позначена зірочкою, як це зроблено для образотворчого і декоративно-ужиткового мистецтва. Дизайн продовжує лишатися безвідносним до групи спеціальностей з напрямку 0101 “Педагогічна освіта”. Тобто дизайн до цього часу не віднесено до спеціальності, якою передбачалася б можливість присвоєння фахівцю з педагогіки кваліфікації вчителя (за умови виконання відповідного освітнього стандарту).

Аналіз досягнень з проблеми. Водночас у практиці української загальноосвітньої школи уже створена безперервна система дизайн-освіти. Структурно і змістовим наповненням виокремлено рівні дизайн-освіти: початкову,

загальну, профільну, професійно педагогічну і професійно мистецьку. Педагогічні умови початкової дизайн-освіти відображено у новій програмі “Трудове навчання: технічна і художня праця” [1], у ряді наукових статей [2; 3; 4], у дисертаційних дослідженнях В.М.Сироти, Т.Б. Носаченко [5; 6]. Для магістрів початкової школи розробляються програми навчальних курсів “Початкова дизайн-освіта”, “Основи архітектонічної творчості”.

Виклад основного матеріалу. Дизайн-освіта – це навчально-ігрова проєктувальна діяльність учнів, якою забезпечується синтез сенсорного, вербального і структурного інформаційних аналогів (елементів дизайну, інформатики, технологій) з метою формування пропедевтичної інформаційної культури майбутньої особистості.

Формування пропедевтики інформаційної культури здійснюється на основі інтеграції змісту трудового навчання: технічної і художньої праці з іншими навчальними дисциплінами. Пропедевтична інформаційна культура характеризується умінням поєднувати словесну, графічну і предметно виражену інформацію у цілісні образи – художні або технічні.

Вербальний інформаційний аналог зумовлюється інтелектуальною сферою особистості і виявляється у пізнавальному процесі мислення і мовленнєвій діяльності. Сенсорний інформаційний аналог зумовлюється пізнавальним процесом уяви (фантазії), емоційно-почуттєвою сферою особистості і виявляється у техніко-графічній або художньо-графічній творчості учнів.